

ОТВОРЕНА КУТИЈА СНА

Издавач књиге *Ойворена куџија сна* је њен аутор и штампана је у офсет техници, на стограмском бездрвном папиру, у тиражу од деведесет и девет нумерисаних примерака од којих је ово .

АЛЕКСА ЂИЛАС

*ОТВОРЕНА
КУТИЈА СНА*

Успомени на моје родитеље и куму Милицу –
„твој мали народ”

Истина овог доба: Као последица живљења пуног великих искустава, човек постаје лажов. Престати са свим осталим и рећи оно што најдубље осећам.

Албер Ками, *Свеска V*
(септембар 1945 – април 1948)

САДРЖАЈ

Мост	11
Мачка	12
Млади соко	13
Коњи	16
Vir heroicus sublimis	18
Последње море	23
Тишина	24
Страх	25
Беле стене	28
Радозналост	30
Осмех	31
Адам и Ева	32
Пси	33
Брод	35
Ergo sum	36
Мали галеб	37
Заточени лав	38
У сенци трновитог жбуна	39
Твоје руке грле	40
Грлим твоје руке	41
Стигло је пролеће	42
Лето	43
Баш у овај летњи сумрак	45
Некада давно	47
Твој сан	50
Уморан	52
Буђење	54

Степенице	55
Марш на Рим	56
Посета	58
Перл Харбур	60
Цијанкалијум	62
У јесен 1992.	63
Corida de torros	67
Први пут у Лондону	69
Путник	71
Емигрант	72
Име	74
Стена у дворишту	76
Језеро	78
Извор	79
Отворена кутија сна	80
<i>Објашњења</i>	83
<i>Белешка о писцу</i>	84

МОСТ

Он ће дуго градити мост.

Када мост буде сазидан, потећи ће река.

Сешће на ограду и почети да пеца.

После много откинутих удица и замршених
струкова,

Упецаће рибу у чијој ће утроби наћи прстен.

Испао му је једном давно у реку која није
постојала,

Док је прелазио мост којег није било.

МАЧКА

Улица је била завејана и пуста,
Ноћ чврсто забрављени ледени затвор.
Мачка се пела уз дрво, ка сјају светиљке
Који је обећавао топлоту.

Када је свануло,
Њено тело је било хладно као ветар,
А крзно више ничем није служило.
Нокти су јој били дубоко заривени у грану,
Као да читаво дрво држи у ваздуху,
Свој последњи плен.

Поглед јој је био усредсређен
На дечју рукавицу,
Натакнуту на шиљак гвоздене ограде.

Шарена вуна никад неће напустити
Њене очи претворене у лед.
Вијориће у њима као застава далеке земље,
У којој јагуар скаче с крошње на крошњу,
Испод неба пуног звезда које нису варљиве
Као уличне светиљке.

МЛАДИ СОКО

Кружећ и кружећ у све ширем луку
 Соко не чује више соколара.
 Све се разлива; средиште попушта;
 Пуко безвлашће преплављује свет...

Виљем Батлер Јејтс, „Други долазак”

Дању, моћна су стабла завиривала
 Кроз прозоре, гледала нас;
 У сумрак, спуштених грана,
 Нечујно су се удаљавала.
 Стално су однекуд долазила
 И некуд одлазила,
 А ипак је стара шума
 На обали Чесапик залива,
 Увек била око нас.

Не сећам се више шта је
 Предавач говорио,
 Када је стакло иза њега
 Затресао туп удар.
 У паузи, отишао сам
 Иза сале за конференције;
 Неколико људи
 Стигло је већ пре мене.

Пуначка средовечна жена
 Држала је у руци малог сокола,
 Сломљеног врата.

Нешто у сали било је привукло
 Пажњу младе птице.
 Светлуцава чаша?
 Црни округли микрофон?
 Шарена дугачка оловка?
 Или неко од нас?

Мали соко, смерно спуштених капака,
 Био је тако леп, савршен –
 Склопљен као неки прецизни механизам,
 Складан као да је сâм себе клесао
 Својим оштрим кљуном.
 А ситно перје на грудима и кратким крилима,
 Мора да је насликао шумски патуљак
 С надимком Рембрант.

Ни Саргон II, краљ Асирије,
 Тај први ловац соколом
 Осам векова пре Христа,
 Не би се стидео да лови с њим.

„Oh, well”, рекла је жена,
 Слегла раменима
 И отишла у шуму да сокола сахрани
 Испод лишћа.

Од тада, на свим предавањима,
Око мене кружи мали соко
Као ужарено сунце око непокретне земље.¹
Заједно ловимо глупости, лажи,
Претварамо се
Да се све не разлива,
Надамо се
Да средиште неће попустити.

---

¹ Види: Птоломеј, *Алмајесѝ*, том I.

КОЊИ

Лекари су били амерички искрени.
Болест је обузела читаво тело и крај је
сасвим близу.

Одлазак у болницу не би помогао,
А свако померање значи више болова.

Затим су је оставили,
Окружену болничарима и лековима,
апаратима,
У њеном стану на последњем спрату
њујоршког облакодера.

Уплашена и слободна,
Погледала је своје измршавеле руке.
Доведите моје коње,
Рекла је гласом који не дозвољава чуђење.
Сачекајте ноћ,
И користите споредни улаз и лифт
за снабдевање.

Док су је шминкали и лакирали нокте,
Држала је затворене очи.
Замишљала је како њене животиње у зеленим
аутобусима
Јуре к њој авенијама Менхетна.

Прошла је поноћ када су почели да уводе коње
 И мирис штале измешао се с мирисом лекова
 и парфема.

Нису били много узнемирени
 И тек су повремено њиштали.

Уплашила се да се не оклизну,
 Али они су на паркету били као плесачи.
 Њихова тела у којима није било бола,
 Гибала су се у огледалима као велике рибе
 у акваријуму.

Бесрамно су одисали здрављем.

Желела је да их помилује, али није могла
 да се придигне.

Рекла је:

Извините што вас нисам раније позвала.

Била је захвална.

Њено богатство јој се чинило чедно

Као велика играчка,

А живот и смрт –

Два коњска ока.

VIR HEROICUS SUBLIMIS

Ноћ је отишла
 И оставила ми ветар, белу планину
 И смрт која долази и чије име се не плашим
да изговорим.

Крв ће се ускоро заледити у мојим жилама,
 И то неће бити овештала метафора за страх,
 Који ни тада ни икада више нећу осетити,
 Већ прави лед,
 Црвене боје.

Бар претпостављам да тако изгледа залеђена
крв.

Поздрављам смрт искрено и без скривеног
очаја.

Чак ми не треба ни храбрости да је се
не плашим.

Нека траје бесконачно.

Спаваћу поносно као ратник који је после
битке задремао међу друговима.

Да је снег црн,

Да ли би био топлији?

Ово питам само из радозналости.

Моја смрт неће бити замрљана надом.

Биће чиста као све око мене.

Не жалим што више нећу имати себе,

Мада сам само себе имао.

Умрећу без горчине.
 Не осећам се увређеним,
 Али ипак мислим на ту долину у коју нећу
 стићи.

Сада се из ње диже магла
 И открива лица људи
 И њихове речи које полако престају да
 постоје.

Осврћем се око себе.
 Негде у близини као да су зиме мог
 детињства.

Оне су биле тако топле.

Треба уживати у извесности.
 Мало шта сам знао с таквом сигурношћу
 Као сада да ћу умрети.

Добро је што сам био сујетан
 И мислио о себи као о некој величанственој
 природној појави.

Јер са смрћу ћу то постати –
 Велико оборено дебло
 Које ће бити гозба вуковима.
 За тренутак ме хвата страх: моје мртво тело
 изгледаће смешно,
 Његова беспомоћност биће увредљива
 карикатура мене.

Не желим да ме ико исмева.
 Страх ипак престаје, јер имам поверења

У зиму,
Вукове
И себе.

Стишћем шаке у песнице да их боље загрејем.
Празни прсти мојих рукавица подрхтавају
на ветру.

Желим да викнем
И то чиним.
Од хладноће мој глас је љутит и оштар.
Нека се нешто догоди,
А не само моји кораци,
Који су све спорији.
Можда је снежна падина пуна белих
животиња?

Ја их не видим.
Замишљам како бела лисица јури белог зеца.
Ухватила га је,
Зуби су се зарили.
Одједном обоје су залеђени,
И сада су мирна скулптура
Коју моја машта не успева да загреје
И помери.

Иза мене иду бели коњи с јахачима
У белим униформама и белим плашчевима,
Руку залепљених за метал оружја.
Хоћу да будем њихов вођа,
Али они одбијају да се боре на мојој страни
И убрзо ме напуштају.
Бат копита нестаје у даљини.

Прсти на мојим рукама и ногама
 Као да додирују ватру.
 Бол је бела као читав свет
 У коме су умрле боје,
 За мене заувек.
 Бол незамрљана мудрошћу.
 Кажу да док умиремо од хладноће, сањамо
 пријатан сан.

Не смета и ако није тако.

На небу је облак.
 Нећу га удостојити ни погледа.
 Сада је последњи тренутак да кажем неку
 велику истину,

Или неку велику лаж,
 Или да заплачем за неким.

Снежна планино,
 Пожелим да кажем,
 Али ми уста остају затворена јер нисам човек
 Који разговара с планинама,
 Утопила си се под снегом,
 Зато си тако пуна себе,
 Самозадовољна.

Подижем очи к врховима
 И као да скочим високо.
 Ветар је збрисао снег с њих.
 Види се камен који изгледа хладнији од снега
 И од леда.

Падају ми на памет неки стихови.
Можда сам их сâм измислио?
Одлучујем да их заборавим.

Ништа није тако глатко и нежно као смрзнута
птица.
Желео бих да помилујем залеђеног голуба.
Не налазим га.

Боже,
Знам да ћеш ми опростити моје грехе,
Чак и добра дела која нисам учинио мада сам
могао,

А ја теби праштам ако те нема.
Знам да си се трудио да постојиш и да није
твоја кривица.

И молим те покушај опет,
Можда ћеш успети.
Помогао бих ти,
О, како бих ти помогао,
Али је за мене већ касно.

ПОСЛЕДЊЕ МОРЕ

Ово море,
Ово црно море
(Џиновска кап поноћне кише)
Није моје.

Одакле оно?

Над њим нема галебова
Ни неба,
На њему нема пене
Ни таласа.

Хладно је као око слепе рибе,
Непомично као траве што труну у плићаку,
Једина неман у њему је оно само.

Да ли је одувек постојало,
Или је настало
Када сам се у њему утопио?

ТИШИНА

Рекла је: „Волим тишину.”
 Била је неискрена, та брбљивица.
 Још неискренији, поновио сам негде
прочитано:
 „То је музика која се не чује.”
 Били смо млади.
 Ћутао сам о ономе што сам помислио:
 Бојим се тишине.
 Тишина је глатка, влажна и тамнозелена.
 У њој једном неће бити мене.

Читав живот је прошао од тада.
 Девојку сам ретко виђао,
 Још ређе мислио на њу.
 Али и сада је за мене тишина
 Глатка и влажна.
 Само неке друге боје,
 Још страшније, много страшније,
од тамнозелене.

СТРАХ

Зато што се плашим,
Стално мислим на смрт.

Не из племените жеље
Да помогнем другима,
Ни из тежње ка мудрости,
Нити да бих створио уметничко дело
– Већ зато што се плашим,
Стално мислим на смрт.

Смрт су игле компаса,
Заувек окренуте на југ
Што прикуцавају
Крвава тела војника
За још крвавију земљу.
Смрт је мрак већи од светлости
Свих звезда
И још једне сијалице.

Ниједан град није као она,
Само к овом Риму воде сви путеви,
Једини он стварно је вечан.
Да је њено краљевство
Само један осушени лист,
У најудаљенијој тачки космоса,
Ипак би била преблизу.

Знам да бисте још свашта
Могле о њој рећи,
Ти вешта памети и ти лукава машто,
Али мене занима само једно:
Како да се не плашим смрти?

Ако нема бесмртности,
Да ми је нека смрт,
Која није толико страшна
И личи на некога кога познајем,
Или бар живот у коме нећу
Стално мислити на њу.

Верни пас вечног живота
(Самоуверено каже религија),
Скупљаће кости
Добрих и праведних
(А можда и злих и неправедних),
И по најзабаченијим гробљима,
И удахнути у њих стари живот,
Свеж као да је нов.

Зато не плашите се, не плашите,
Вичу и шапућу пророци и свеци,
И мирно затворите очи
– Неће много времена проћи
Док на свом лицу не осетите
Топли псећи језик и хладан нос.

Можда ће тако и бити.
Али, Боже, жалим те,
Јер тежак сам случај.

Нека ми твоја милост
Чак дâ вечни живот,
Велик и чврст као што је твој,
Ипак ти неће бити лако
Да ме разувериш
Да се смрт неће вратити,
Да бескрајни живот
Нема још бескрајнији крај.

БЕЛЕ СТЕНЕ

Пењаћеш се уз беле стене

И мислити:

Напорно је,

Али пуно симболике.

Прсте ћеш завлачити

У мале пукотине оштрих ивица,

Дераће ти кожу,

А ти ћеш приметити

Да су у облику слова

И рећи ћеш:

Боли, али близу сам смисла.

Када се попнеш,

Угледаћеш висок, витак бор.

Задихан и уморан, бићеш усхићен:

Најзад сам на врху

И бор је зелен као дрво живота,

Поносан као дрво сазнања.

Питаћеш бор:

У какве се речи и реченице

Спајају она слова

Што здераше ми кожу с прстију?

Бор ће ти одговорити:

Ти мислиш да си први који се попео,

А до мене вас је стигло безброј.

Сви ме питају за слова,
Нико не пита како је мени.
Ветар је здерао моју кору,
Мада се нигде нисам пењао,
Нити гледао по стенама пукотине
Нити ме оне занимају.

Желео бих да не долазите код мене,
Желео бих да сам негде другде,
Желео бих да сам неко други.
Једино што прекида
Једноличност мог живота
Јесте ваш одлазак –
Силазећи увек пропустите неко слово
И паднете у понор.

РАДОЗНАЛОСТ

Када би постојао језик,
Кристалан, мелодичан,
Који су сви заборавили,
Зар не би желео да га научиш?

Да је негде земља,
Тајанствена, срећна,
У коју нико није ишао,
Зар не би чезнуо да је посетиш?

Када би био злочин,
Хладан, страшан,
Који никад није почињен,
Зар не би жудео да га извршиш?

ОСМЕХ

У бару су завладали
Тишина и страх.
Био је окружен очима
Које су оптуживале:
„Пуцао си без разлога.”

Трчећи пустим улицама,
Понављао је себи:
„Срећа што га
Нисам погодио.”

У стану није палио светло.

Први јутарњи зраци
Обасјали су фотографију
Његовог малог сина
Кога није видео
Неколико година.
Дечаков осмех
Био је тужан.

С улице су допирали
Звукови града
Који креће на посао
И опрашта се од онога
Кога није промашио.

АДАМ И ЕВА

Небо је сиво као у зимско јутро,
Сенке су тамне као у летње подне.

Прошло је последње време.
Сва питања су добила одговоре.
Они су их заборавили, јер је памћење
сувишно.

С надом је изгорео страх.

Никад његово лице није било тако лепо,
Као сада уоквирено празним светом.
Како је лако волети читаво човечанство,
Када је то само она.

ПСИ

У једном алпском селу, завејаном снегом,
Високо у планинама,
Миловали смо два велика, црна пса,
Дуге длаке.
Мислим да су били њуфаундлендери.
Да, јесу.
И, сада се сећам, звали су се Макс и Мориц,
Као ликови из бечких вицева.

Она им је дала неке крупне кости.
Док су их крцкали,
Држали смо руке на њиховим главама.
Рекла је:
„Сва подрхтавам.”

Била је висока и готово мршава,
Без правих облина.
Али њено тело их је стварало гипким
увијањем,
Као питон који уверљиво опонаша Венеру.

Док смо ишли узбрдо шумском стазом,
Причала је о лепоти Ел Грекове куће у Толеду.
На једном пропланку,
Почела је да ми цури крв из носа.

Када ме испраћала,
Претварали смо се

Да ћемо се поново видети.
Чкиљава светлост на железничкој станици
Некако чудно се одбијала
Од њеног лица.
„Имаш сребрно чело”, рекао сам.

Воз је каснио.
Одједном се насмејала:
„Да ли знаш да је Симон Сињоре,
После снимања неког филма на Алпима,
Рекла:
'Било је тако хладно да сам се скоро удала'.”

Када сам улазио у воз, запитала ме:
„Неко као ти, који не жали ни за чим,
Да ли је срећан или несрећан?”

Већ дуго нисам помислио
На тај давни излет.
Сада сам га се сетио,
Читајући Монтењов есеј „О окрутности”,
У коме пише о нежности што је осећа према
животињама,
И о псу с којим се игра.

БРОД

Ти и ја на палуби брода,
Испод нас тамно море
У које не желимо да заронимо.
Хладан је црни талас,
У устима нам његова горчина.

Брод пролази поред човека који се дави
И подиже руке као да се предаје.

Његовим очима видимо
Како стојимо на палуби
И, ко зна зашто,
Његовим срцем жалимо нас двоје,
Док се брод удаљава
И плови ка лепшем мору.

ERGO SUM

Мала хотелска соба с креветом,
Лавабоом, напуклим огледалом,
Мирисала је на париски метро.

Крупна девојка коју је недавно упознао
Имала је лепе, пуне усне
И он их је додирнуо прстима.

Рекла је да је човек увек срећан
Када пада у сан,
Смеје се
Или води љубав.

Да ли су за њу то истине
У које се не може сумњати,
Као за Декарта његов *cogito*,
Питао је.

Око једанаест изашли су на пусте улице.
Док су лутали тражећи аутобуску станицу,
А хладан вечерњи ваздух му голицао ноздрве,
Осећао је близину њеног тела,
Сигурног у себе, загњуреног у садашњост,
Вечног.

МАЛИ ГАЛЕБ

На палуби ферибота бацала си хлеб
галебовима;

Отимали су се и крештали.

Један мали стално је остајао празног кљуна

И највише је крештао.

Трудила си се да му добациш неко парче,

Али ма колико близу њега пало,

Увек би га већи галебови узели.

Када би покушала да му приђеш,

Он је узмицао,

Кад би махнула руком да растераш друге
галебове,

Побегао би и он.

Изменили смо само неколико речи.

Ниси ми рекла своје име,

А лице сам ти заборавио.

Видим још само твоје тело у фармеркама

и мајици,

Окружено птичијим крилима и комадићима

хлеба,

И малог галеба, гладног.

ЗАТОЧЕНИ ЛАВ

У великом парку
Сунчају се младе жене.

Из зоолошког врта,
Снажан као сунце,
Лав посматра
Кожу сјајну као његови зуби,
Косу густу као његова грива,
Тела која се спајају с травом.

За некога ко никада не путује
Лав много разуме.

У СЕНЦИ ТРНОВИТОГ ЖБУНА

Сасушена трава повијала се
 Под шапама и копитама жедних звери.
 У сенци трновитог жбуна лежао је тигар
 Заробљен у кавезу својих пруга.
 Велика змија била је уздигнута као сунце
 И извијена као харфа.

Мада ти ниси била поред мене,
 Твоја рука лежала је на мом рамену
 Док сам ходао путем од утабане земље.
 Моји кораци и твоји били су спори као сунце,
 Подне сасвим бескрајно,
 А ја сам мислио како је љубав величанствени
умор
 Који надвлада наше душе, окупане знојем.

Ваздух је имао укус слане прашине.
 Капи сунца блештале су
 На белим костима животиња.

ТВОЈЕ РУКЕ ГРАЕ

Додирујеш оловку, сто, чашу,
Торбу, тастатуру компјутера,
Сапун.

Извињаваш им се
Што их будиш, узнемираваш.

Када их остављаш
Бришеш им сузе.
Без твојих руку постају поново
Оловка, сто, чаша, торба,
Тастатура компјутера, сапун.

ГРАИМ ТВОЈЕ РУКЕ

Твоји прсти су корење
Дубоко усађено у ваздух.

Ничу из њега руке,
Гранају се кроз тело,
Досежу до мозга.

Тако душа ваздуха
Разговара с твојом душом.

СТИГЛО ЈЕ ПРОЛЕЋЕ

Дани су све дужи, драга моја,
Већ их зовемо пролеће,
А ти тонеш у прошлост,
И као ноћи, постајеш све мања и мања.

Не заборављам те,
Нити моја љубав слаби.
Само утврђујем:
Све даље смо једно од другог.

Или се то можда крећемо по кругу –
У различитим смеровима, али ка истој тачки?
Јер, мада нас време све више раздваја,
Ипак ћу те сустићи.

Смрт је тако потпуна.
Чим умремо,
Нема нас као да смо умрли пре стотину,
пре хиљаду, година.
Нови мртви одмах су поред старих.

Зашто се онда плашим да си сама, драга моја,
Да ћеш то бити
И када будемо заједно?

ЛЕТО

Иза врелог прозорског стакла,
Блешти поподневно сунце.
Кошуља влажна од зноја,
Слепљена је уз моја старачка леђа.

Јутрос нисам навукао завесу.
Свеједно је.
Свежина долази с првом светлошћу зоре
И нестаје
Убрзо пошто изађе сунце.

Ни данас се ништа није догодило.
Само је просјак стајао испред куће.
Голубови су узимали зрна кукуруза
С његових усана.
Врућина га је отерала.

Гледам жену отеких чланака
Како простире веш.
Два дечака седе на трави
И посматрају лопту.
Када сунце зађе
Нико ми неће доћи у посету.

Зашто не одем до њеног гроба?
Волео сам је.
Волим је и сада.
Крај њене хумке,

Испод дрвета чије је лишће лепљиво
од сокова,
Можда бих осетио сласт туге?

Зашто се не потрудим
Да будем тужан?
Туга би могла да буде моја страст,
Свакодневно занимање,
Смисао живота.

Дим цигарете је топао,
А ја се хладим удишући га.
Пепео отресам у кору од лубенице.
Тек откако сам остарио
Примећујем како се смењују годишња доба.
Ово лето је прво
Које је стварно моје.
Можда зато волим овај живот
Сведен на топлоту и зној,
Светлост и дим цигарете?
Можда сам зато
Срећан што сам сâм?

БАШ У ОВАЈ ЛЕТЊИ СУМРАК

Баш у овај летњи сумрак,
Пошто се сунце повукло преко кровова,
И оставило град сав црвен,
Као Руси Москву у пламену,
Сетите се свих оних жена
Које су чекале.

Док из подрума и прошлости,
Из тунела и сећања,
Излази мрак тамнији
Од Наполеоновог тророгог шешира,
Сетите се како су оне
Седеле, стајале, клечале,
На пољима битака,
Испред затвора,
У хладним собама,
На железничким станицама.

Живот је журио поред њих
Као козачка коњица,
А оне су чекале толико дуго
Да је и време почело
Да погледује на сат.

Застаните у овај сумрак
И заћутите као бронзани топ
Који је Французима,

Док су се повлачили,
Испао у ледену Березину
И још увек тоне –
И сетите их се.
А ја ћу се сетити моје мајке.

НЕКАДА ДАВНО

Постоји река чија вода даје бесмртност; мора да негде постоји нека друга река чија вода је потире.

Хорхе Луис Борхес, „Бесмртник”

Некада давно живео сам вечно.

У почетку сам волео немоћ смрти,
Али онда је све почело да се скупља у тачку –
И градови и планине и мора.

У све мању и мању тачку.
Свет је најједном био као монотона бајка
У којој се кит претвара у слона, слон
у медведа,

Медвед у вука.

А вук онда у зеца, па миша, па мрава.
Па нешто мање од мрава, па мање и од тога.
Под млаком кишом времена,
Све се топило и постајало нешто друго,
Искривљени цртеж и најава неке будуће
Још веће унакажености.

Живот и смрт оних које сам волео
 Тако брзо су се удаљавали од мене,
 Да су ускоро – кроз неколико хиљада година –
 Њихова имена престала ишта да значе.
 И ја, прошли, непрестано сам нестајао у мени
садашњем

Који сам немилосрдно увек био ту,
 Стално постајући нешто друго.

Хватао сам шакама лице да спречим нове
гримасе

Које су доносили векови.

Покушавао сам да себе спутам,
 Зауставим и онемогућим долазак оног другог
 Којег је неумитно доносило време.

Али, време и ја смо се заједно издуживали
 У безбројним смеровима.

Времену-мени прскали су мишићи и тетиве,
 Кости се истезале у најтање нити.

Били смо нека болест с увек новим
симптомима,

И бескрајна експлозија,
 Која се шири без бљеска, звука, топлоте.

Смрт младих војника у бесмисленим биткама
 Изгледала ми је као највећа срећа.

Гласом који се непрекидно мењао, призивао сам
смрт,

Али она не услишава молбе.

Да ли тако пате богови, питао сам се.

ТВОЈ САН

Сањаћеш – утапаш се у реци и тонеш на дно.
 Извађен лежиш на столу.
 Резови дуги, из тебе тече мутна вода.
 Резови дубоки, постајеш комади тебе.
 Нигде нема крви.
 Зашивају те grubим концем,
 Крупним бодовима.

Иди, говоре, пожуреју те.
 Ти молиш:
 Ја сам мртав, мртви немају куд.
 Дају ти капут, облачиш га на голо тело.
 Стављаш шешир на главу.
 Шта ће ми шешир, питаш.

Излазиш на улице које познајеш.
 Оне су се истрошиле, избледеле су.
 Велика стара животиња изгледа старије
 Од подједнако старе мале животиње,
 помишљаш.

Гледаш куће које познајеш.
 Оне су се истрошиле, избледеле су.
 Мало старо лице изгледа старије
 Од подједнако старог великог лица,
 помишљаш.

Примећујеш да не дишеш,
Боли те твоја рањена кожа.
Да ли сам ишта друго него кожа коју су
зашили, питаш се.
Пожелиш да негде гори шума, да се негде
бије битка.
Пожелиш да можеш да их замислиш.
Схваташ да ово није сан.
Смрт је неизмењива озбиљност,
Време које се утопило у непрозирној води.
Смрт је памћење које се не увећава,
Време на дну непрозирне воде.
Смрт је умор који се не смањује.
А била би нешто друго да си...
А биће нешто друго ако...

УМОРАН

Стално нешто пребројавам,
Све мерим и вагам,
А вода нема укус воде
И не знам да ли ми је хладно
Или топло.

Мој глас је без одјека,
У сну се враћа
Као котрљање ситног камења,
Мој језик изговара речи
Које не разумем,
А други им се чуде.

Овај свет је препун
Ружне деце,
Писама која бацам
Неотворена.

Не волим псе,
Јер увек узвраћају љубав,
Ни дрвеће,
Јер то никада не чини,
Плашим се мора,
Јачег од мене,
И сутона на обали,
Превише нежних.

Сва врата су отворена
Само зато да никуда
Не бих могао да одем.

БУЂЕЊЕ

Као кљун велике роде
Јутарња светлост претражује
Топлу бару сна.
Додирује очи –
Две глатке жабе
Скривене испод листова
Од дана који долази,
Од јаве која плаши
Да можда ни смрт
Неће бити вечити сан.

СТЕПЕНИЦЕ

Много сам путовао и није ми тешко да умрем.
 Много сам умирао и није ми тешко да
   отпутујем.

Волео сам живот
 И одлазио у места у којима нисам био.
 Али, чезнуо сам за онима која не постоје.

Висак када буде усправан,
 Река када буде усправна,
 Дрво када буде усправно,
 Облаци, кише, друмови, када буду усправни –
 Тада ћу отпловити са свих острва,
 Ма колико била тамна вода.

Зеленим степеницама од зеленог мора,
 Пењаћу се тамо где је све горе, све изнад,
   осим звезда
 Које су се слегле у долине, у велике ране.
 Између прошлости с леве
 И будућности са десне стране,
 Ићи ћу све даље зеленом тврдом водом.
 Нови ваздух ће пунити моја плућа,
 Нови ваздух ће потврђивати мудрост
   моје чежње.

МАРШ НА РИМ

Не пропуштају воду,
Рекла је огромна,
Мишићава продавачица,
Гласом који не трпи приговора.

Док сам пробао дубоке ципеле,
Из акваријума је буљила у мене
Пирана-Мусолини,
Утегнута у црну
(Такође непромочиву),
Униформу.

Изгледале су прескупе,
Леви палац био ми је пригњечен –
Снагаторка је заповедила
Да погледам гаранцију.

Моћна Бенитова вилица
Померала се и подизао је
Десно пераје на поздрав –
Држао је жесток говор.

Нигде нећете наћи боље,
Већ сутра ће скочити цена,
Запретили су набрекли бицепси,

А велики диктатор
Климнуо је главом
И лупио њоме о невидљиво
Стакло акваријума.

Извадио сам новчаник –
„Дуче је увек у праву!”

Била је и једна на којој се они
Возе у отвореном мерцедесу
И гледају пуст предео,
Ћутљиви, забринути, уплашени, веома
уплашени.

ПЕРЛ ХАРБУР

Адмирал Јамамото направио је план
За напад на флоту у Перл Харбуру
Уверен да ће Американци
Бити изненађени.

Тако је и било,
Тог недељног јутра,
7. децембра 1941,
Када је налетео
Први талас јапанских авиона.

Бомбе и торпеда потопили су и оштетили
Већину бродова.
Близу две и по хиљаде Американаца
Погинуло је.

Неки историчари мисле
Да је изненађење
Успело и зато
Што Американци нису могли да замисле
Разарање и умирање
На величанствено лепим Хавајима.

Можда би били припремљени
Да су читали
Јапанског песника Кобајаши Ису,
Који је више од сто година пре напада

Написао:

„На овом свету
ми ходамо по крову пакла
зурећи у цвеће.”

ЦИЈАНКАЛИЈУМ

Тог априлског поподнева 1945,
 Берлинска филхармонија наступала је
 последњи пут.
 На програму су били Бетовенов *Виолински*
концерт,
 Финале *Götterdämmerung*,
 Брукнерова *Романтична симфонија*.
 Мада је струја била строго ограничена,
 Препуна сала купала се у светлости.
 Берлин је био у рушевинама;
 Ближио се крај Трећег рајха.
 На изласку, дечаци у униформама Хитлер
 Југенд-а
 Држали су у рукама корпе
 И нудили публици капсуле цијанкалијума.
 Док сам умирао на Потсдамер тргу,
 Трудио сам се да моју униформу
 Не упрља гар са цигли на којима сам лежао.
 Питао сам се
 Зашто су гудачи били тако слаби
 У другом ставу *Виолинског концерта*
 И да ли је ово смрт за којом сам трагао,
 Убијајући.

Христ после скидања с крста,
Издужен и крут.
Зачудо, сликарева невештина
Учинила је слику чедном и потресном.
Христова кожа била је сасвим бледа,
Чак сивоплава.
И последњи трептај живота је престао.
На челу и шакама, грудима и стомаку,
Скорела се крв.
Она је била вешто насликана,
Као да ју је радио други сликар.
Танки потоци заиста мајсторски изведени,
На њиховим крајевима сасушена зрна,
Набрекла као вишње и тамна.

Док си посматрала слику,
Окренуо сам главу к теби.
Руж на твојим уснама као да је постао
црвенији.

Дотакла си језиком горњу усну.
Мени се учинило да се облизујеш.

Пожелио сам да чујем шум крви у теби.
Замишљао сам у полумраку
Како се твоје артерије и вене гранају
Као друмови великог царства,
А крв је гласник
Који њима језди у далеке провинције.

Чинило ми се да хоћеш нешто да кажеш.
 Напрегнуто сам ослушкивао,
 Али ти си ћутала.

Кад смо изашли из музеја,
 Киша је падала као и кад смо долазили,
 А на новинском киоску чекали нас обешени
 Магазини с голим девојкама,
 Умотани у провидну пластику,
 Низ коју је ветар гурао кишне капи.

Биле су још увек ту и новине
 С фотографијама из наше земље:
 Срушене и изгореле зграде и куће, цркве
 и џамије
 (Бели минарети сломљени као гушчији
 вратови),
 Људска тела, раскомадана, црна од ватре,
 Бачена у реку.

Не знам зашто, али сетио сам се да су у старом
 Риму
 Богати грађани, да би се подмладили,
 Силазили у арену и пили крв прекланих
 гладијатора.

Учинило ми се да су одговори
 На сва велика питања одмах ту поред нас,
 Да ћемо ти и ја тог тренутка
 Проговорити непознатим језиком,
 Којим ће једног дана
 Говорити сви људи,

И да ћемо почети да проповедамо
Неку нову, неку стару, веру.

Онда смо отворили кишобране
И кренули ка аутобуској станици.

CORIDA DE TORROS

У рану зору 24. марта 1999,
 На пустом Етоалу, Тријумфална капија је
 Моћан раскречени бик
 Који се спрема да јурне.
 Лепрша француска тробојка
 У сигурним рукама ветра матадора,
 Одушевљено пљескају крошње дрвећа,
 Трче к арени велике авеније.

Сам као што је био оног јуна 1940,
 Генерал Де Гол, који не зна
 Да Етоал носи његово име,
 Спорим кораком долази да председава борби.
 Француски Дон Кихот, кога је смрт
 Учинила још вишим, размишља:
 Када не би било кориде,
 Бикови би и даље били убијани, али без борбе,
 Застава, фанфара, неба, аплауза, мачева,
 Коња, копаља, свечаних униформи.

Он тражи Француску, осврће се око себе,
 Али она спава, као што је спавала и онда
 Када је била поражена.
 И тада је циљ био далек, али јасан
 Као линија светлости и сенке
 На средини арене.
 Шта чинити с овом Француском,

Која се плаши да се пробуди,
Која не жели да се бори,
Која умира без застава,
Фанфара, неба, аплауза.

ПРВИ ПУТ У ЛОНДОНУ

У подземној железници срео је групу дечака
У униформи неке приватне школе:
Црно одело, машна с грбом, црне ципеле.
Али, чворови на машнама били су развезани,
Сакои изгужвани, ципеле изношене.
Изгледали су као пословни људи
Који су пропали и пропили се.

У Рицентс парку
Два младића и девојка
Стајали су у месту
И једно другом добацивали лопту.

Испред биоскопа
Људи су стрпљиво чекали
И нико није обратио пажњу на мушкарца
Обученог у женску одећу и нашминканог.
(Само се младић у шареној кошуљи мало
осмехнуо.)

Једна старија продавачица виршли
Обратила му се са „драги”.

Ненаоружани полицајац неспретно је
протрчао
Држећи једном руком шлем.

Допадали су му се ови људи.
Попустљивост, пристојност, благост.
Али, било је лето.
Док је прелазио Трафалгар сквер,
Један аутобус узлетео је на небо
И постао део сунца
Које је на тренутак провирило иза облака.
Требало је путовати на југ.

ПУТНИК

Од имена градова кроз које сам прошао,
Могао бих да направим мој лични језик.
Свако је за мене нешто значило:
Радост, бол, сусрет, врућину, досаду.

Да ли своју земљу никад нисам имао,
Или сам је заборавио?

У великој луци, бродови, кранови, камиони,
Личе ми на играчке
Које су на плажи оставила деца џинова.

Гледам у свој длан.
Можда је то мапа неке непознате земље?
Али, како је пронаћи?

ЕМИГРАНТ

Када је кренуо, чинило му се
 Да ће знати све одговоре,
 Ако оде довољно далеко
 И ако га нико не буде ништа питао.

Ко зна у каквој би далекој држави завршио
 Да је земља равна, бескрајна плоча?

Политички емигрант – то је важан човек,
са судбином,

А он се плашио да се ујутро
 Не пробуди са туђим лицем
 И стално му се чинило
 Да је свему што је вредно окренут леђима.
 И, занимљиво, мада је волео пријатеље,
 Често је себе хватало како машта
 Да остатак живота проведе у колиби
сред шуме.

Нема наде – то му се чинило као натпис
 Који треба да буде над вратима раја.
 Не бити као они Руси што крајем 1917.
 Стигоше у Шведску и распаковаше
само најнужније,
 Јер ће бољшевици брзо бити растерани.

Изнад главе би понекад чуо крила
 Великог орла победе и тријумфа,

Чудне правде окружене лепим, нагим женама,
Људима који аплаудирају.

Али би сивомрка птица онда крикнула,
Подсмешљиво или уплашено, и одлетела.

Много је дуже остајао шарени, горки колибри,
Прецизан као носталгија, стално цитирајући
Камија: „Изгнаници живе с памћењем
Које нема сврхе.”

После много година, паде му на памет
Да је живео мало живота,
А да ће умрети много смрти.
На једној пустој раскрсници, у сумрак,
Док су се семафори нешто расправљали,
Учини му се да је он само сенка
О коју су као о чивилук
Окачене његова душа и душе његових мртвих
Другова,

И тако лутају светом,
Који није ничија отаџбина.

ИМЕ

Напустио је земљу
 Са чврстом одлуком да се никад не врати.
 Чинило му се да су га сви пријатељи лагали
 и издали

И да су се за њега стварно интересовали
 Једино поузданици тајне полиције.

Заиста му је било боље у далекој земљи
 У којој се нико није претварао да га воли
 И где он никога није волео.

Али, када се пробудио једног јутра,
 Чистог и јасног као светлоплава кошуља
 Коју је претходног дана купио,
 Знао је да га горчина неће напустити
 Док год не промени име.

Плашио се шта ће се догодити када буде
 Говорио, чуо, гледао написано, ново име.

Да ли ће његов језик као крвави талас
 Ударити у зубе и разбити се о њих као о стене?
 Да ли ће му се уши запалити
 И трчати по глави тражећи себи спаса?
 Да ли ће његове очне дупље, као широм
 отворене чељусти
 Змија близнакиња, прогутати његове очи?

И било је тешко, нарочито у почетку.
Али, како је време пролазило,
Било је све лакше.

Схватио је да није осуђен на доживотну тугу
За својом земљом и за собом,
Да постоји пут који није само удаљавање
Већ и приближавање
И да је човек стварно онај, који искрено жели
да буде.

Али, зашто ми је тешко да поверујем
Да је доиста тако?

СТЕНА У ДВОРИШТУ

Кроз прозор мог стана,
Посматрам тамносиву стену.
Сва из једног комада,
Лежи сама
У малом дворишту,
Прикљештена
Високим зградама.

По њој су разбацане старе новине,
Празне конзерве, боце,
Пластичне кесе.

Она је врх планине,
Чије је подножје
Много километара под земљом
И на коју се
Неко пење.

Пијуком копа
И лопатом размиче,
Идући навише.
Лампом осветљава пукотине
И провлачи се кроз њих,
Рони кроз подземне воде.

Једне ноћи без месечине
Изаћи ће на површину,
Знојав и мокар,
Каљав.

Када ујутро устанем,
И отворим прозор,
Међу старим новинама,
Празним конзервама, боцама,
Пластичним кесама,
Вијориће се застава
Подземног света.

ЈЕЗЕРО

Погледај како је равно језеро,
У летње подне, без ветра.

Ова савршена вода није природна.
Питома, тајанствена, мудра,
Људска је творевина,
Настала пре људи –
Као када би за слику великог мајстора
У лабораторији утврдили
Да је од њега старија
Милион година.

ИЗВОР

Извор планинске воде
На дну малог језера,
Бистрији је од јутра после кише.
Из њега пију рибе
Заједно са својим сенкама,
Од којих су тамније.

Понекад одваљени камен
Удари о дно.
Задрхте рибе
И сударе се са својим сенкама,
Бљесне њихова сребрнаста крљушт.

Шкољке се затворе
Све док се из извора,
Не рашири тишина.

То је нова тишина,
Још тиша од старе.
Јер желим да тако буде.

ОТВОРЕНА КУТИЈА СНА

Летња ноћ мирише на дрвеће,
Које мирише на лето.
Ти и ја спавамо покривени
Топлом тамом,
И још топлијим знојем,
Неми и голи,
Као изумрло племе.

У отвореној кутији сна,
Забрављеној кључем
Претходно изгубљеним,
Време је престало
Да равномерно протиче –
Зауставља се и враћа,
Кружи и рачва се.

Хамлет и Јулије Цезар
Мачују се
У нашем дворишту
И питају како су упали
У овај срећом
Никада ненаписани
Комад Виљема Шекспира.

На радију нечујно
Расправљају стари Грци
Са још старијим Кинезима,

О пореклу света
И броју елемента,
О пореклу елемената
И броју светова,
И о безбројним животима
Бесмртне душе,
После само једне смрти.

У далекој Немачкој,
По ко зна који пут,
Примиче се крају
Други светски рат
И у чађавим
Рушевинама катедрала
Стидљиви диносауруси
Легу своја јаја,
Глатка и светла.

Изнад нашег крова
Мимоилазе се два
Прошла и будућа
Космичка брода,
У једном они који су
Спознали смисао живота,
У другом они што
Живеће вечно.

Обећај ми –
Јер лето је велико обећање
И доба да се она дају –
Да ћемо често путовати

И још чешће се враћати,
Обећај чврсто,
Док још спавамо
И небо је пуно звезда,
Да никада нећемо бити
Само наш срећни живот.

ОБЈАШЊЕЊА

Млади соко

Јетсове стихове превео је Милован Данојлић.

Некада давно

Причу „Бесмртник” превела је Марина Љујић.

Марш на Рим

Мусолини је освојио власт октобра 1922. театралним фашистичким „маршом на Рим”, а поклич његових црнокошуљаша био је „Il Duce ha sempre ragione!”

Corida de torros

После капитулације Француске, генерал Шарл де Гол је отишао у Лондон, упутио 18. јуна Французима позив да наставе борбу против немачких окупатора и стао на чело покрета Слободни Французи.

Емигрант

Камијев цитат је из *Кује*.

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Алекса Ђилас је рођен 1953. у Београду. Објављивао је песме, приче и хаику у *Књижевним новинама*, *Летопису Мајнице српске*, *Маку*, *Мосићовима*, *Пауну*, *Полицици*, *Полицици експрес*, *Свескама*, *Сиварању*, *Свицику*, *Времену*. Први књижевни текст, причу „Само разум”, објавио је у омладинском часопису *Сусрећ* 1969. Његова прича-есеј *Изјананство и њовраћак* објављена је у Библиотеци Нова, Београд 1995.

Алекса Ђилас
ОТВОРЕНА КУТИЈА СНА
Песме

Издање аутора

Штампа
Војна штампарија, Београд

Штампано у
99 примерака

2005.

ISBN 86-906967-0-9

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-1

ЂИЛАС, Алекса

Отворена кутија сна : [песме] /
Алекса Ђилас. - Београд : А. Ђилас, 2005
(Београд : Војна штампарија). - 84 стр. ;
21 cm

Тираж 99. - Белешка о писцу: стр. 84.

ISBN 86-906967-0-9

COBISS.SR-ID 123084044